

EL MÓN DE L'EDICIÓ UNIVERSITÀRIA

EL RIC ECOSISTEMA DE LES EDITORIALS UNIVERSITÀRIES

Cadascun amb les seues singularitats, dimensions i abast, els serveis de publicacions de les universitats del nostre àmbit fan un paper irremplaçable pel que fa a l'edició, no sols de manuals o de difusió de la investigació que generen els centres universitaris, sinó també en l'àmbit de l'assaig o la traducció. Recorrem aquest ric ecosistema posant en valor el treball d'alguns d'aquests serveis.

Per Xavier Aliaga / @xavialiaga

Fins al moment actual, les editorials i els serveis de publicacions universitaris han recorregut un llarg camí i encara tenen reptes oberts com els moviments en l'entorn digital o les estratègies col·laboratives [consulteu entrevista a Antoni Furió en aquest mateix especial], però els llibres en qualsevol format editats des de l'entorn universitari formen part indestriable del paisatge. Entitats que donen servei a les institucions de referència però, alhora, s'obren a nous públics, tracten de posar el focus en els temes d'interès social o arrelats al territori.

Josep Lluís Canet, director de Publicacions de la Universitat de València

(PUV), remarca aquesta dualitat. "Primer de tot, estem al servei de la Universitat. Com diuen els estatuts, hem de traure coses que el centre necessita per al seu funcionament, com ara publicacions administratives, informes, etcètera. I també mostrem la investigació que fan els professors de la universitat, amb criteris de qualitat, amb una política d'anàlisi dels llibres que publiquem, perquè hem de competir amb la resta d'universitats", argumenta. Publicacions que, com en la resta d'universitats, aspiren a ser beneïdes amb segells de qualitat que atorguen organismes com l'Agència Nacional d'Avaluació de la Qualitat i Acreditació (ANECA) i la Fundació Espanyola per a la Ciència i la Tecnologia (FECYT). I que situen la Universitat de València com una de les primeres dels rànquings de qualitat a nivell de l'Estat. "Aquest no és un servei de beneficència, no està per fer favors", adverteix. "L'important en un servei de publicacions és la transparència en la gestió econòmica i de les publicacions, amb independència i anàlisi amb criteris de qualitat", rebla.

Al costat d'això, hi ha la "funció cultural i social", publicacions que atenen "temes candents en la societat valenciana o en la societat en general", diu, fent al·lusió als llibres publicats sobre aspectes de la història recent valenciana com la desaparició de l'anterior radiotelevisió pública o la deriva del Consell en els temps del Partit Popular. "I moltíssimes publicacions sobre matèries lingüístiques", explica citant volums com *Els parlars valencians* de Carles Segura i Vicent Beltran o la *Gramàtica zero*, de Francesc Esteve, "un dels llibres més venuts de la nostra editorial". De fet, la publicació de llibres de ciència per al batxillerat i universitats "és una entrada de recursos important per a la Universitat de València. No es tracta de guanyar diners, però sí, almenys, de cobrir despeses".

D'una altra banda, en diferents ocasions PUV ha publicat obres de creació, però aquesta funció no està contemplada en els estatuts i no és la priori-

tat. "No podem competir amb editorials privades, no tenim el personal suficient d'anàlisi d'obres creatives, perquè ara mateix sols disposem de dos editors i això suposaria un cost extraordinari", argumenta Canet.

En aquest sentit, per afrontar projectes de més envergadura, PUV col·labora amb unes altres institucions, com ara la Catedral de València per a la publicació dels documents expedits per la cancelleria de Jaume I sobre aquesta entitat eclesiàstica. També es va col·laborar amb la Generalitat, per publicar les 2.000 pàgines dels sermons de Sant Vicent Ferrer. "La nostra política és la de fomentar el màxim nombre de col·laboracions possible", assenyala el director de PUV, que participa en una col·lecció de comunicació, "Aldea Global", juntament amb la Universitat Autònoma de Barcelona, la Pompeu Fabra i la Jaume I de Castelló. A banda, hi ha les col·leccions pròpies, com ara la referida a la història del franquisme que dirigeix Joan Romero.

En total, sense computar els llibres institucionals, aquest servei publica uns 120 llibres anuals. Materials, tots ells, dels quals es fa una edició electrònica disponible en "totes les plataformes", assegura Canet, qui considera un "avantatge important" compartir un domini lingüístic com el del català, la qual cosa permet col·laboracions amb universitats catalanes com ara la referida adés "Aldea global" o la publicació conjuntament amb l'Autònoma de Barcelona del volum *Molècules. Els elements i l'arquitectura del tot*, de Theodore Gray, "un llibre que està resultant un èxit".

Un altre aspecte molt important per a PUV és el del disseny i la presentació. Tota la imatge gràfica dels llibres s'analitza per veure si està lliure de drets i, en cas contrari, s'adquireixen. A més d'això, les cobertes i contracobertes passen per un comitè editorial i sempre es posen sobre la taula "diverses opcions". "Un llibre ha d'entrar pels ulls", dictamina Canet.

EL MÓN DE L'EDICIÓ UNIVERSITÀRIA

Anna Cabañas, de la Universitat de Girona.

→ Via indirecta a la literatura

Des de la Universitat de Girona (UdG), la cap del servei de publicacions, Anna Cabañas, explica que la producció de material docent "ha minvat". "Ens hem centrat en altres aspectes com ara fer extensiva la recerca, la transferència de coneixement", manté. Juntament amb altres universitats catalanes, la UdG coedita una col·lecció com "Memoria Artium", centrada en la història de l'art, el tipus de publicacions que seria difícil afrontar en solitari, pels seus costos i pel seu incert retorn. Així mateix, amb la Universitat de Vic (UVIC), es llança la col·lecció "Filosofia 3/18", un projecte per reforçar les habilitats filosòfiques dels estudiants partint dels textos filosòfics.

Des de la UdG, tanmateix, es destaca una col·lecció pròpia, "Itineraris literaris autoguiats", nascuda de la Càtedra de

Patrimoni Literari, en la qual es relaciona grans autors de la literatura amb indrets com Girona, l'Empordà o Barcelona a través de volums en format butxaca. Fages de Climent, García Lorca, Aurora Bertrana, Gaziel o Mercè Rodoreda són autors que en formen part, "una manera de fer també divulgació literària". "La ficció, en un sentit estricte, no la toquem, però els itineraris són un canal de coneixement de la ficció", expliquen. La universitat, en tot cas, "està per omplir buits editorials, encara que sembla un tòpic", alerta Cabañas, un esperit que empeny la publicació dels volums que relacionen la Bíblia i el grec, com ara el *Nou testament grec*, el *Diccionari grec-català* o *Grec bíblic*. "Una de les nostres característiques és que som una universitat molt interdisciplinària, la qual cosa es reflecteix en les publicacions", explica. Així, s'ha posat en marxa una col·lecció de cinema que arrenca amb *Carol: bellesa subversiva del desig*, sorgit d'unes jornades sobre la magnífica pel·lícula de Todd Haynes (basada en un llibre de Patricia Highsmith) i editat per Imma Merino i Ariadna Lorenzo. Una experiència cinèfila que tindrà continuïtat.

La difusió de la investigació, com en altres universitats, té la pedra angular en les revistes científiques i publicacions dels clubs de recerca, digitalitzades i de codi obert (*journal system*), per facilitar-ne la difusió. El projecte, per al curs vinent, és fer el mateix amb les actes de

Josep Lluís Canet, de la Universitat de València.

jornades i congressos. La tasca es completa amb l'atenció a la web i a les publicacions institucionals, cas dels volums dedicats als honoris causa de la UdG. Un consell certifica la línia editorial de les publicacions universitàries gironines.

Una visió heterogènia

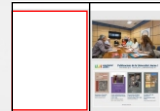
Publicacions de la Universitat d'Alacant, dirigida per Josep Forcadell, té com a principal prioritat la publicació de monografies d'investigació i materials de docència, uns 1.200 volums des que es va posar en marxa aquest servei, el 1985. Actualment, publica entre 60 i 70 llibres l'any, uns 40 de producció pròpia i la resta en col·laboració amb uns altres departaments de la Universitat d'Alacant, com ara l'Institut de l'Ai-

gua, la Càtedra Antoni Miró, el Vicerectorat de Cultura o el Departament de Filologia Catalana. I també es presta suport a les publicacions de les diferents subseus, com ara la d'Oriola. Totes les edicions, tanmateix, passen pel Consell de Publicacions i formen part del catàleg de Publicacions de la Universitat d'Alacant. "El resultat és una gran heterogeneïtat. La nostra cultura és l'aprofitament dels recursos i les possibilitats i ajudem a publicar en millors condicions", resumeix Forcadell.

Es tracta d'un servei dependent del Vicerectorat d'Investigació. Al campus hi ha una llibreria privada, però en projecte hi ha la posada en marxa d'una llibreria pròpia de la universitat. En tot cas, la Universitat d'Alacant canalitza les seues

vendes dins del campus, també per Internet i participa en diversos esdeveniments relacionats amb el llibre, com ara la Plaça del Llibre, a Alacant i València, o a la Setmana del Llibre en Català, a través de la Xarxa Vives. Així mateix, aquesta editorial universitària forma part de l'Associació d'Editors del País Valencià. L'any passat va ingressar 132.000 euros per venda de llibres, sobre un pressupost de 175.000 euros.

Entre les publicacions, Forcadell destaca la Biblioteca Germán Bernácer d'estudis polítics, econòmics i socials, una col·lecció dedicada als clàssics en aquestes matèries. És el cas d'una recopilació d'articles de Pascual Carrión, un dels cervells de la reforma agrària de la Segona República. O els informes que redactava el mateix Bernácer durant la seua etapa al capdavant del servei d'estudis del Banc d'Espanya, entre 1930 i 1934. Forcadell ressalta també una col·lecció gastronòmica "molt heterodoxa i diferent, no es tracta dels típics llibres de receptes", que té entre els títols més destacats la reedició de *Gastronomia alicantina*, de José Guardiola Ortiz, qui va ser degà del Col·legi d'Advocats d'Alacant durant la guerra. Forcadell també fa esment de la col·lecció "L'Ordit", dedicada a la divulgació científica i de "Norte Crítico", bolcada en la reedició de clàssics de diferents disciplines. →

EL MÓN DE L'EDICIÓ UNIVERSITÀRIA

D'ALACANT A OXFORD. A sota, Josep Forcadell, de la Universitat d'Alacant. I l'Oxford University Press, un dels grans referents de l'edició universitària.

MÓN COL-LABORATIU. A la dreta, reunió del consell de la col·lecció interuniversitària 'Aldea global', dedicada al món de la comunicació.

→ “Respecte a la Universitat de València, nosaltres tenim menys matèria gris i menys recursos. És el nostre referent”, reconeix el director.

Tot i això, Forcadell es mostra molt engrescat pels resultats d'un recent estudi qualitatiu sobre editorials acadèmiques a l'Estat espanyol que situava Alacant en el número 12 dels segells més prestigiosos en Humanitats i Ciències Socials. “Amb els nostres recursos, és un fet per sentir-se satisfets, perquè competim amb universitats com Granada, Salamanca o Santiago, amb molts recursos”, assenyala.

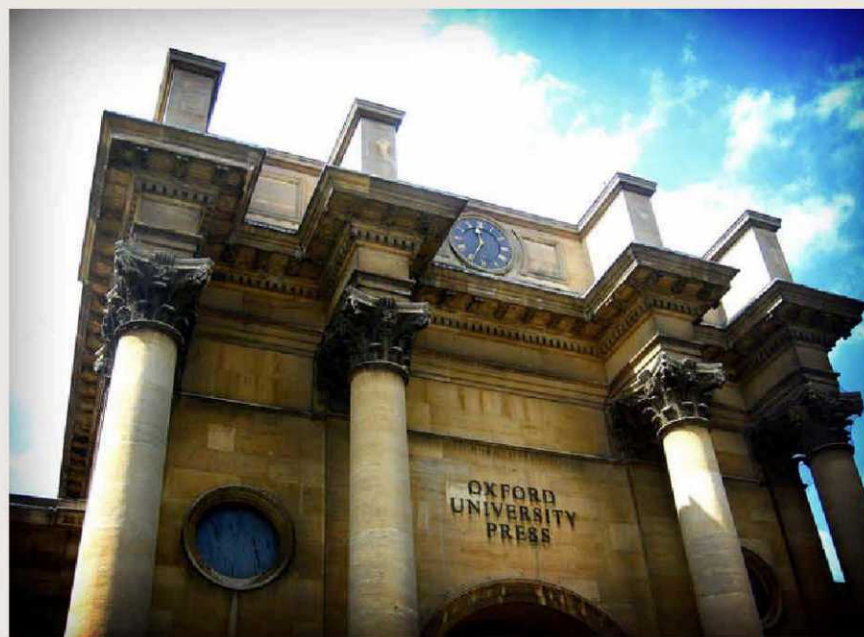
Aquest servei també s'encarrega de la publicació de revistes, totes en edició digital en obert tret d'alguna col·laboració externa. Pel que fa als llibres, aquesta serà la tendència, però a hores d'ara “no hi ha pressa per fer la digitalització”. “El món digital no és atractiu, les vendes i la difusió no són significatives, tenim unes altres prioritats, tot i que estem digitalitzant fons antics, la qual cosa ens resulta interessant perquè alguns d'aquests llibres estan exhaurits”, revela Forcadell.

Internacionals i arrelats al territori

Fins i tot en una universitat petita com la Jaume I de Castelló, les publicacions tenen una importància fonamental. Francisco Fernández, cap del Servei de Comunicació i Publicacions, editorial universitària des dels inicis de la creació d'aquest centre universitari, a principis de la dècada de 1990, coincideix que, a banda de generar material per a la docència i impulsar la difusió de la investigació, amb el temps els segells universitaris han esdevingut “una eina de transmissió i generació de coneixement, independentment de qui el genere”.

“Les editorials universitàries traspassen el concepte de servei, estan obertes a autors i autores que generen continguts des de fora de la universitat”, seguint el model Oxford University Press. “A més, en els últims 4 o 5 anys la co-

→

«CAL UNA LLUNYANIA RESPECTE DEL FOCUS DE CREACIÓ, GARANTIR QUE EL MATERIAL ÉS CURÓS, PERQUÈ L'AUTOR HA DE SER AVALUAT EXTERNAMENT»

EL MÓN DE L'EDICIÓ UNIVERSITÀRIA

→ comunicació científica, entre científics, cada vegada es fa més a través de la comunicació digital”, explica. Un món, el de les publicacions acadèmiques, en el qual “estem introduint-nos per millorar l’índex de citació dels nostres acadèmics”. “Estem dedicant més recur-

sos i interès a les revistes científiques”, ratifica.

A més d'això, la Jaume I també conrea el vessant de l'edició “arrelada al territori”, amb temàtiques locals i edicions en la nostra llengua. Un tasca ingent, amb una cinquantena de títols publicats a l'any.

Pel que fa als criteris de publicació, els quals inclouen autors i autores que no formen part del professorat universitari, contempla un protocol d'avaluació amb acadèmics que no pertanyen tampoc a la UJI: “Cal una llunyania respecte del focus de creació, garantir que el material és curós, perquè l'autor ha de ser avaluat externament”.

Fernández aclareix que el públic generalista no és l'objectiu “com a concepte global” de les publicacions, “però sí que busquem un lector de l'àmbit territorial pròxim”, la qual cosa es tradueix, juntament amb la publicació de títols i col·leccions divulgatives, en la participació en les fires de València, Castelló o Vinaròs o la presència en esdeveniments acadèmics i professionals. O també en fires internacionals com Frankfurt, Bogotà o Guadalajara.

Una internacionalització que no és testimonial: la “Colección América”, dedicada als estudis americanistes, s'ha convertit “en una de les “més reconegudes de l'àmbit americà. Hi ha títols que han estat premiats en països com Mèxic o Perú i estem molt satisfets, considerem que és molt meritori tractant-se d'una universitat petita com la nostra”. Totes les publicacions, des de fa un any, tenen doble versió en paper i electrònica que es comercia-

D'esquerra a dreta, Mònica Jofre i Miquel Tuneu, de la Universitat de Vic, Oriol Amat, de la Barcelona School Management i Francisco Fernández, de la Universitat Jaume I.

litza a través de les diferents plataformes. "Estem molt bolcats a poder vendre en universitats i biblioteques universitàries d'Europa i Amèrica. Nosaltres cedim els drets a les plataformes i aquestes ofereixen la nostra producció a universitats de tot el món", explica Fernández.

La universitat castellanenca no és una excepció a l'hora de buscar sinèrgies: a més de formar part de la col·lecció "Aldea global", en té altres amb l'Ajuntament i la Diputació de Castelló. I també ha firmat acords puntuals amb les universitats de Vic, València, Alacant o Granada, entre més. Altrament, la UJI no publica ficció, però hi ha una excepció dins de la col·lecció "Sendes", centrada en els estudis de gènere, que dues vegades →

EL MÓN DE L'EDICIÓ UNIVERSITÀRIA

→ l'any edita un assaig i un títol de ficció amb un estudi crític.

Una editorial associada

A la Universitat de Vic (UVic), les publicacions estan vinculades a l'àrea de comunicació. Miquel Tuneu dirigeix les edicions i Mònica Jofre s'ocupa de l'àrea de comunicació corporativa. "Som una de les universitats més joves del sistema català, però des dels inicis publicacions ha estat molt vinculada a la secretaria general. I en algun moment s'hi va voler incorporar l'àrea de comunicació, per tenir un producte ben lligat i coordinat", aclareix Jofre.

Al centre universitari de Vic es dona molta importància a la revista institucional, UCAMPUS, en la qual "atenem les exigències institucionals, publicant entrevistes a *alumni* (exalumnes destacats), donem informació de beques o congressos però també incloem recerca", assenyala Jofre. Una revista digitalitzada recentment, "un canvi total de relat pel que fa al a difusió".

Un aspecte particular és l'editorial Eumo, un segell associat a la universitat, amb comptabilitat i personal a banda del centre, que és la plataforma per donar sortida als estudis de la UVic. Cal ressaltar que l'editorial està dirigida per Montse Ayats, actual presidenta de l'Associació d'Editors en Llengua Catalana. "Aquí publiquem continguts de la universitat i de persones que no estan vinculades. Llibres relacionats amb la pedagogia o l'educació però també assajos que abasten una mica de tot", explica Jofre. Un segell que ha fet forat en el mercat editorial amb títols tan reeixits com *La formació d'una identitat. Una història de Catalunya*, del desaparegut Josep Fontana, un d'aquells llibres que han donat una visibilitat extraordinària a Eumo. "Per a nosaltres, es tracta d'un cas molt clar d'èxit editorial fet des de la universitat", diu Jofre.

Una experiència singular

La potència i l'abast en el terreny de la publicació universitària de la Universitat

Pompeu Fabra són ben coneguts. Com a dada, l'any 2018, la Universitat Jiao Tong de Xangai la situava com la primera universitat de l'Estat en el camp de la comunicació segons una sèrie de paràmetres que tenen en consideració el nombre de publicacions, les citacions, les col·laboracions internacionals i els premis de prestigi acadèmic.

La Barcelona School Management (BSM) és la pota de la UPF dedicada a la formació professionalitzadora de les persones que han de treballar en el món de la direcció. Oriol Amat, degà de la BSM, explica que, fa uns anys, aquesta universitat "va apostar per explorar com fer millor els països i les organitzacions, una línia que té a veure amb l'humanisme, l'ètica i la responsabilitat social".

"La nostra no és una visió convencional d'una escola de negocis. Preferim el terme *management*, referit a la gestió de les organitzacions. I l'objectiu no és que la gent pensi només a guanyar diners, sinó formar persones que han de millorar el món. Per això veiem molt important un complement d'humanisme, de cultura". Aquesta visió s'ha traduït en la publicació d'una col·lecció pròpia dedicada a clàssics universals, volums que regala a tots els estudiants, professors i treballadors de l'escola. I que ha tingut com a primers fruits l'edició de *Bartleby, l'escriptor*, de Herman Melville i *Càndid o l'optimisme*, de Voltaire.

Aquesta visió va en contra del corrent que bandejava les humanitats, una circumstància que Oriol Amat considera que està canviant: "En el món comença a haver-hi líders i organitzacions que pensen en aquests temes. Totes les organitzacions, grans i petites, han d'agafar aquesta dimensió humanista". Una iniciativa amb una recepció "molt més positiva que la que podria haver existit fa 10 o 15 anys. Ara, la sensibilitat cap al medi ambient o la responsabilitat social és molt més gran".

Aquesta col·lecció, que té *El príncep de Maquiavel* en preparació, pretén que "ajudi una mica el personal docent, tre-

La publicació i difusió de títols humanístics és una manera de millorar la formació dels futurs líders d'organitzacions, segons la Barcelona School Management de la Universitat Pompeu Fabra.

balladors i estudiants a entendre el món, a tenir una visió polièdrica. Per exemple, en el *Càndid* es reflexiona sobre si vivim en el millor dels mons possibles. “De vegades, en les pitjors fatalitats hi ha situacions positives i a l'inrevés. S'ha d'agafar una altra perspectiva”, diu Amat. I afegeix: “Si les persones que lideren tenen una base humanística important, seran segurament més humils, entendran millor els altres i seran capaces de trobar solucions creatives a problemes difícils”.

Aquesta dimensió connecta amb unes altres funcions primordials de la BSM dins la UPE, com ara “ajudar que la recerca de la universitat arribi a la societat organitzant jornades, fent publicacions i introduint als nostres programes el que fa universitat”. Altrament, “nosaltres també tenim recerca, però més aplicada, no és de tipus acadèmic, l'objectiu és arribar a la societat fent notes tècniques, casos d'estudi o articles per publicar en diaris o revistes”. Una dimensió que connecta amb la presència del mateix Amat en els mitjans de comunicació.

Un cas de retroalimentació

Joan Carles Maset, director de publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), explica experiències semblants a les anteriors, però es posa molt d'èmfasi en la publicació de tesis doctorals, treballs de recerca que, per llei, han d'estar publicats. Aquestes publicacions són agrupades en una base de dades amb milions de consultes, Tesis Doctorals en Xarxa (TDX), en la qual la UAB és capdavantera. “Això és important per a nosaltres, perquè ens dona projecció, fa que molts estudiants que han de fer el doctorat puguin venir a l'Autònoma”, assegura Maset.

No és l'únic cas de retroalimentació. La UAB té una plataforma de revistes científiques pròpies, amb més de quaranta publicacions. Publicacions per a experts la difusió de les quals es fa majoritàriament en format obert i electrònic, “una manera de retornar a la societat el finançament públic que tenim. No es busca

el rèdit econòmic, sinó generar coneixement i difondre'l. “Quan aconseguim impacte extern, la institució és més ben vista, té més bons llocs als rànquings i els estudiants de fora volen venir aquí. A millor posició en els rànquings, més possibilitats de rebre estudiants. Les universitats catalanes estan ben posicionades, en general”. Pel que fa a les col·leccions pròpies, una de les de més tirada és “El espejo y la lámpara”, llibres de “divulgació científica, en un sentit ampli, per fer arribar

el coneixement a la societat. Diríem que són llibres dirigits a un públic generalista però informat”, adverteix, i posa com a exemple el llibre que l'economista Antoni Serra Ramoneda va dedicar a la qüestió de les preferents i subordinades. Al costat d'això, s'empenta la creació a través de llibres relacionats amb el món universitari. La UAB, a més, té la singularitat d'organitzar uns premis literaris a Cerdanyola del Vallès. Guardons que donen lloc a llibres editats per aquesta institució. ●